Haanja looduspargi valitseja:
Võrumaa Keskkonnateenistus
Karja tn 17A, 65608 Võru
Tel 786 8360, kkt@mv.werro.ee

Haanja looduspargi kaitse korraldaja:
Riikliku Looduskaitsekeskuse
Põlva-Valga-Võru regioon
Haanja kontor, Haanja küla
Haanja vald, 65101 Võrumaa
Tel/faks 782 9090
e-post: polva-valga-voru@lk.ee
www.haanjapark.ee, www.lk.ee

NB! Kui näed looduse või külastusobjektide kahjustamist, teavita sellest keskkonnainspektsiooni tel 1313

Trükise koostaja: Maris Kivistik
Fotod: Margus Muts, Mati Kose, Alvar Soesoo
©Riiklik Looduskaitsekeskus 2007

Trükise väljaandmist toetas:
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

HAANJA LOODUSPARK

KEESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

roheline trükis

Trükitud 100% taastoodetud paberile Cyclus loodusliike ölide ja vaikude baasil valmistatud värvidega ©Triip

KAVADI JÄRV – HAANJAMAA PÄRL

Kavadi järv oma liigestatud kaldajoonega ning saarterohkusega pretendeerib õigustatult Eestimaa kauneima järve tiitlile. Kavadi järve nõgu on jääjärvelise tekkega, kuid oma praeguse kuju omandas järv umbes 165 aastat tagasi, mil 1843. aastal siinse mõisa ostnud Constantin Fr. Maydell alustas suurte ümberkorraldustega ning paisutas üles kolm väikest soojärve. Kavadi veepeegli pindala on 27 ha, järv asub 210,7 m kõrgusel merepinnast. Järve suurim sügavus on 8,2 m ja keskmine sügavus ligikaudu 3,5 m. Kavadi järve neljast saarest kaks, turbasaared Hõdsosaar ja Väike Hõdsosaar, olid kunagi triivivad, kuid tänaseks on puujuurtega põhja kinnitunud. Järve põhja jäänud turvas kerkis veetaseme tõustes pinnale ning tekkisid turbasaared.

Saartest väiksemat kutsutakse Lehesaareks. Suurem saar järves on Vabrikusaar, mis on oma nime saanud saarel asunud piiritusevabriku järgi. Mõisa päevil pääses saarele 10 m pikkuse puusilla kaudu, mis praeguseks on taastatud. Tänane poolsaar Järvesaar (Kavadisaar) oli varem samuti saar, vähemalt kevadise suurvee aegu. Vesi läheb järves sügavaks järsku, siin-seal leidub liivast kaldariba. Järve loodekaldal on õõtsik. Umbes 1/5 järve pinnast on kaetud taimestikuga. Kallastel vohavad vängelõhnaline kalmus, konnaosi, pilliroog ja tarnad. Järve viimasel botaanilisel uurimisel 1981. aastal leiti haruldast vahelduvaõielist vesikuuske. Järvest on leitud üle 60 liigi loomhõljumit ja sadakond liiki taimhõljumit. Kavadi järv kuulub kihistunud ja eutrofeerunud vähetoiteliste järvede hulka. Pehme vee tõttu on Kavadi järv nõrga puhverdusvõimega ning väga kergesti reostuv.

Valge toonekurg

Kõrkja-roolind

Liigirikkas kalastikus on rohkesti särge, latikat, ahvenat ja haugi, leidub ka koha, angerjat, linaskit, kiiska, roosärge ja lutsu. Kavadi oli kunagi väga hea vähijärv, aga jõevähk hävis 1960-ndail Vaskna järvest siia jõudnud vähikatku läbi. Praeguseks on tänu taasasustamistele jõevähi populatsioon hakanud taastuma.

Kavadi järvega seotud linnuliikidest võiks mainida kalakajakat, jõgitiiru, sinikael-parti ja viimastel aastatel ka kühmnokk-luike. Kaldaäärses roostikus võib kuulda kõrkja-roolinnu karedahäälset hüüdu.

Kavadi järvel on kaks väljavoolu: Isknä oja ja läbi Alajärve Voki oja, mis allpool Holsta ojaga ühinedes suubub enne Kütiorgu jõudmist Isknä ojasse.

Looduses liikuja meelespea:

- eramaa teed ja rajad, k.a. veekogude kallasrajad on kasutamiseks päikesetõusust loojanguni
- telkimine ja lõkketegemine on lubatud üksnes selleks ettenähtud kohtades tuletegemist lubaval ajal
- kasuta lõkketegemiseks valmispandud lõkkepuid või mahalangenud oksi
- põleta lõkkes looduslikku päritolu põlevad jäätmed, kõik teised jäätmed võta endaga kaasa või pane prügikasti (NB! plastiku põletamisel tekivad mürgised ühendid)
- jalgratastega liiklemine väljaspool teid ja radu ning mootorsõidukitega liiklemine ja nende parkimine väljaspool selleks ettenähtud teid ja parklaid on keelatud
- järvel on keelatud liiklemine vee-mootorsõidukiga
- lubatud on korjata seeni ja marju, kui sellega ei tekitata kahju maaomanikule
- Kavadi järvel on lubatud harrastuslik kalapüük. Ühe lihtkäsiõngega on kalapüük tasuta, teiste harrastuspüügivahenditega kalastamine on tasuline. Selleks tuleb maksta panka püügiõiguse tasu ning vastava makse korraldus ongi tõendiks harrastuspüügiõiguse kohta
- koeraga võib looduses liikuda vaid teda rihmas pidades

Jõgitiir

Riiklik Looduskaitsekeskus

KAVADI JÄRVE matkarada

Haanja looduspark

KAVADI JÄRVE MATKARADA

Kavadi järve matkarada lookleb ümber maalilise Kavadi järve, läbides metsatukki ja sooservi, põigates mööda heinamaadest ja põllulappidest. Matkarada saab alguse ja lõpeb Uue-Saaluse mõisapargis. Umbes 4,5 km pikkuse matkaraja läbimiseks võib arvestada 1,5–2 tundi.

Telkida ja lõket teha saab mõisapargis. Lisaks leidub ümbruskonnas mitmeid turismitalusid, mis sellist teenust pakuvad. Haanja looduspark on loodud Haanjamaa maastiku, loodusväärtuste ja pärandkultuuri säilitamiseks.

Looduspark sündis kunagiste väiksemate üksikalade (Suur-Munamäe ja Vällamäe, Rõuge ürgoru ja Kütioru) liitmisel üheks suuremaks, siinseid loodus- ja kultuuriväärtusi tervikuna hõlmavaks kaitsealaks. Oma praegused piirid sai Haanja looduspark 1991. aastal. Looduspargi maa-ala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele sihtkaitse- ja piiranguvööndiks. Haanja looduspark kuulub üleeuroopalisse linnu- ja loodushoiualade võrgustikku Natura 2000. Siin on fikseeritud 36 linnudirektiivi liigi ja 19 loodusdirektiivi elupaigatüübi esinemine.

Vaade Kavadi järvele ja Alajärvele

PÄRANDKULTUURMAASTIK

Haanja maastik on mustriline – väikesed põllulapid künkanõlvadel vahelduvad metsatukkade, järvede ja orgudega. Sellise pärandkultuurmaastiku tavalised asukad on metskits, halljänes, rebane, lindudest rukkirääk, põldlõoke, valge- toonekurg ja hiireviu. Pärandkultuurmaastiku püsimiseks on vaja pidevat iga-aastast niitmist või karjatamist, muidu Haanjamaale omane avatud vaadetega maastik kaob. Haanja looduspargi üheks eesmärgiks ongi säilitada ja kaitsta Haanjamaale iseloomulikke maastikke.

UUE-SAALUSE PARK

Uue-Saaluse park on kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ning paikneb looduspargi piiranguvööndis. Looduskaitse all on park 1962. aastast. Siit avaneb suurepärane vaade Kavadi järve saartele ja lõunapoolsetele küngastele (Hääliimägi 270,1 m, Antsumägi 246,5 m). Pargis domineerivad iidsed pärnad ja arukased, millele lisanduvad harilik tamm, vaher, saar, toomingas, hall lepp, paju, haab, pihlenelas, siberi kontpuu, kuusk, siberi nulg ja siberi lehis. Maapinnale langenud puutüved on elupaigaks mitmesugustele närilistele, putukatele ja mikroorganismidele. Kevadeti õitsevad siin harilik sinilill, nurmenukk, kanakoole ja kõrge maasikas.

UUE-SAALUSE MÕIS

Uue-Saaluse pargis asuvad mõisahoonete varemed. 1843. aastal ostis Uue-Saaluse mõisa parun Constantin Fr. von Maydell, kes oli väga uuendusmeelne. Veejõul hakkasid tööle villatööstus, mehaanika- ja puutöökoda. Ehitati terve kaskaad vesiveskeid, kus toodeti jahu ja lõigati laudu. Constantin Maydelli poeg Richard jätkas tööstuse arendamist. Auru jõul töötasid piimatööstus ja elektrijaam, mis varustas elektriga mõisa häärberit. Märkimisväärset tulu sai mõis Vabrikusaarele ehitatud piiritusevabrikust. Riiast veeti hobustega kohale Briti firma toodetud moodne viljapeksugarnituur, et arendada teraviljakasvatust. Et Richardi poeg Arthur oli isa surres vaid 17-aastane, anti Saaluse mõis vahepeal rendile.

Kui Arthur naasis Tartust arstidiplomiga, huvitus ta loomulikult enam arstipraksisest kui mõisa majanduse juhtimisest. 1918. a. sügisel lahkus parun mõisast koos okupatsioonivägedega Saksamaale. Härrastemaja seisis aastaid tühjana, kuid pärast kohendamist 1932. aastal alustas häärberis tööd Siksali kool.

Kool töötas kahjuks küll ainult paar aastat, kuna lapsevanemad läksid õpetajaga vastuollu ja nõudsid kooli sulgemist häärberis. Põhjuseks oli ka mõisahoone katuse kokkuvarisemise oht. Arvatakse, et katuse konstruktsioone olevat kellegi käsi nõrgestanud. Häärber jäi seisma ja lagunes, seda ka osalt rüüstamise tõttu. Kadusid katusekivid ja aknaklaasid, varsti kukkus hoone katus sisse. Mõisa häärberi kõrval asus mõisa viljaait, mis 1927. aastal ehitati Uue-Saaluse külarahva ühistööna umber seltsimajaks. Seal hakkasid tegutsema laulukoorid ja etendati aktiivselt näitemänge. Seltsimaja oivaline tantsupõrand tõmbas ligi tantsupidulisi. Suvised laulupäevad muutusid iga-aastasteks traditsioonideks.

Nõukogude ajal kasutati hoonet laoruumina ning siin tegutses kuni 1990. aastate keskpaigani kauplus. Praeguseks on selle eraomandis oleva hoone katus sisse varisenud.

Kunagine mõisahoone 1920ndatel. (Võrumaa Muuseumi arhiiv)